

ЗНАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

1. Афанасьев В.Г. *Общество: системность, познание и управление.* – М., 1981. – 432 с.
2. Бражник Е.И. *Особенности методологии сравнительных педагогических исследований.* – Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2005/975.htm>.
3. Зингер В. *Аттестация учащихся в школьном образовании США: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01: СПб., 2003. – 191 с.*
4. Садовский В.Н., Юдин Б.Г. *Философский принцип системности и системный подход // Вопросы философии.* – 1978. – № 8. – С. 51 – 63.
5. Сисоева С.О. *Интерактивные технологии навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоева С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих.* – К.: ВД “ЕКМО”, 2011. – 320 с.
6. Сурмин Ю.П. *Теория систем и системный анализ.* – Электронный ресурс: <http://www.mmirl.edu.ua/bibl/lib/ebooks/.../2003.pdf>.
7. *Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка.* – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
8. R. Even, D.I. Ball, *The Professional Education and Development of Teachers of Mathematics.* – Springer Science+Business Media, LLC., 2009. – 280 p.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2013

УДК 65.014.134

Юрій Вовк, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Дмитро Досин, викладач кафедри фізичного виховання Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника

ЗНАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

У статті розглядається проблема управління сучасним підприємством з урахуванням вимог економіки знань. Досліджено основні проблеми ефективного управління вітчизняними організаціями. Проаналізовано систему управління знаннями підприємства. Виділено основні особливості знань як основної конкурентної переваги за сучасних умов господарювання. Розглянуто взаємозв'язок даних, інформації і знань в процесі управління підприємством.

Ключові слова: знання підприємства, ресурси, структурований досвід, контекстна інформація, експертне бачення, дані, інформація, інновації, інформаційні технології, професійні компетенції.

Рис. 1. Літ. 8.

Юрій Вовк, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Дмитрий Досин, преподаватель кафедры физического воспитания Прикарпатского национального университета имени В. Стефаника

ЗНАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ОБЪЕКТ УПРАВЛЕНИЯ

В статье рассматривается проблема управления современным предприятием с учетом требований экономики знаний. Исследованы основные проблемы эффективного управления отечественными организациями. Проанализирована система управления знаниями предприятия. Выделены основные особенности знаний как основного конкурентного преимущества в современных условиях хозяйствования. Рассмотрена взаимосвязь данных, информации и знаний в процессе управления предприятием.

Ключевые слова: знания предприятия, ресурсы, структурированный опыт, контекстная информация, экспертное видение, данные, информация, инновации, информационные технологии, профессиональные компетенции.

Yury Vovk, Ph.D. (Economic) Docent of Management and Administration Department Drohobych State Pedagogical University by I. Franko
Dmytro Dosyn, Lecturer of Physical Training Department Pre-Carpathian National University by V. Stefanyk

ENTERPRISE KNOWLEDGE MANAGEMENT AS AN OBJECT

The paper addresses the problem of managing a modern enterprise with the requirements of the knowledge economy. The basic problem of effective management of national organizations. The system of knowledge management of enterprise. The basic characteristics of knowledge as a key competitive advantage in the current economic conditions. We consider the relationship of data, information and knowledge in the management company.

Keywords: knowledge of enterprise resources, structured experience, contextual information, expert vision, data, information, innovation, information technology, professional competence.

Постановка проблеми. В останнє десятиріччя знання і компетенція все частіше розглядаються як один з основних економічних ресурсів промислових організацій і економіки в цілому. Уявлення про суть категорії знань змінювалися впродовж багатьох століть, відображаючи різну глибину пізнання світу і роль знань в житті суспільства. Звідси

безліч різних підходів до визначення поняття та сутності знань, характерних для представників різних економічних і управлінських теорій. Істотним є той факт, що наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. знання почали розглядатися як найважливіший економічний чинник розвитку. Тому проблеми управління знаннями набули особливого значення на рівні як організацій та підприємств, так і суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сьогодні для забезпечення лідерства підприємства на ринку в умовах суттєвого зростання глобальної конкуренції, швидких темпів структурних змін, розвитку науки й технологій, зростання ролі знань як основного фактора економічного розвитку, виходу на передові позиції наукоємних галузей вже не достатньо лише наявності значних матеріальних та фінансових активів. Найважливішою конкурентною перевагою стає здатність підприємства швидко розвиватися з метою підвищення продуктивності його функціонування і забезпечення конкурентоспроможності. На сьогоднішній день проблемою управління знаннями займається достатньо велике число вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, А.Е. Воронкова, О.В. Кендюхов, О.В. Корнева, Б.З. Мільнер, А.П. Дресвянников, Н. Нонака, В. Альберт, Н. Хедоурі та ін. У кожного із них своє бачення ролі знань у контексті управління підприємства. Ними розроблено ряд моделей менеджменту знань та запропоновано різні шляхи впровадження системи управління знаннями. Проте, єдиної точки зору відносно категорії знань підприємства, її складових та функцій поки-що не існує. Тому питання, що стосуються знань підприємства, як категорії менеджменту залишаються відкритими та потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є аналіз основних компонентів категорії знань підприємства, їх взаємозв'язок та особливості.

Вклад основного матеріалу дослідження.

Основним чинником, що визначає успіх підприємства на ринку, стає його здатність сприймати нововведення, чітко виконувати взяті на себе зобов'язання та оперативно діяти. При цьому, як слушно відзначається в роботі [3], головною проблемою, що постає перед традиційними ієрархічними підприємствами з усталеними функціями й кваліфікаційними вимогами до працівників, є досягнення цих цілей і, як наслідок, забезпечення стійких конкурентних переваг. Саме тому сьогодні компанії всього світу зосередили увагу на пошуку важелів, вплив на які давав би можливість досягати переваг на новому етапі конкурентної боротьби.

Як окреме найбільш важливе джерело відмінних здібностей і конкурентних переваг підприємства можуть розглядатися його знання. Стимулювання інтересу до управління знаннями обумовлено наступними змінами в економіці та бізнесі [6]:

- на сучасному етапі знання стають основним ресурсом економічного розвитку і зростання;
- галузі, що базуються на знаннях, стають провідними галузями;
- знання займають все більшу питому вагу в структурі вартості продуктів і послуг.

Для побудови ефективної системи управління знаннями підприємства необхідно розглянути поняття і зміст знань як об'єкту управління.

Як зазначає Б.З. Мільнер, головними особливостями знань як об'єкту управління в організації є [5]:

1. Подвійна роль в організаційних процесах: знання є одночасно і ресурсом і результатом діяльності, проявляють себе і на “вході” і на “виході” системи, виступають сировиною та готовим продуктом одночасно.

2. Знання є невід'ємною частиною людської суті, їх носіями є люди, які в ринковій економіці виступають одночасно як власники знань, які прагнуть вигідно продати свою власність, та як покупці, що набувають знання в різних формах (у вигляді ресурсів і продуктів).

Особливості знань як об'єкту управління знаходять віддзеркалення у визначеннях цього поняття.

Так, в роботі [6] знання визначаються як рухоме з'єднання структурованого досвіду, контекстної інформації і експертного бачення, яке створює рамки для оцінки і інкорпорації нового досвіду і інформації. Автори називають це визначення робочим, оскільки воно орієнтоване на практичне використання в організації.

Американський центр продуктивності і якості визначає організаційне знання як “корисну інформацію у дії”.

В.А. Дресвянников визначає знання як фактор, який забезпечує ефективність використання ресурсів підприємства, створення та розвиток його відмінних особливостей, необхідних для перемоги у конкурентній боротьбі [2].

Знання визначаються як продукт переробки деяких ресурсів, що має самостійне значення, і, разом з тим, є можливою основою для створення нових виробництв.

В цілому слід зазначити, що найбільш поширені визначення поняття знань базуються на двох основних підходах, що обумовлюють різну постановку завдань управління знаннями.

Так, два трактування знань з різними значеннями для управління ними в організаціях наводяться Б.З. Мільнером [5]:

1. Знаннями є слова, чинники, приклади, події, гіпотези або моделі, які розширюють розуміння процесів і явищ і можливості їх практичного використання в певній області діяльності.

Перше визначення представляє управління знаннями як діяльність по формалізації і забезпеченню доступу до практичного досвіду, знань і експертних даних, які створюють нові можливості, сприяють вдосконаленню роботи, стимулюють інновації та збільшують споживну вартість товарів і послуг.

2. Знання є практичною інформацією, яка активно управляє процесами виконання завдань, вирішенням проблем і ухваленням рішень.

Відповідно до другого визначення, завдання управління знаннями визначається як систематичне формування, оновлення і застосування знань з метою максимізації ефективності підприємства та прибутку від активів, заснованих на знаннях.

Таким чином, перший з підходів до трактування поняття знань інтерпретує знання як сукупність певних даних, що представляють практичний інтерес для використання в процесі управління підприємством. Зокрема, К. Джането і Е. Уїлер відносять до знань переконання і моральні цінності, ідеї і винаходи, думки, навички і професійні пізнання, теорії, правила, стосунки, думки, поняття, минулий досвід [4]. У. Буковіч і Р. Уїлльямс трактують знання як все, що має вартість для організації і знаходиться в людях, що працюють в ній, або виникає з виробничих процесів, систем або організаційної культури, включаючи знання і навички конкретних людей, норми і системи цінностей, бази даних, методології, програмне забезпечення, виробничий досвід (ноу-хау), ліцензії, бренди, торгові секрети і так далі [2]. Т. Давенпорт і Л. Прусак відносять до елементів знань отриманий досвід, оцінки, інформацію, експертну проникливість і природну інтуїцію.

Очевидно, що при спробі визначити знання шляхом перерахування компонентів (елементів, підсистем і так далі), в яких вони можуть міститися, практично неможливо гарантувати повноту їх набору. В той же час, неочевидним є, якими особливими властивостями повинні володіти елементи цього набору (навички, переконання, думки і так далі), щоб бути зарахованими до категорії знань.

Тому більш інформативним і раціональним з погляду використання в практиці управління представляється другий підхід до трактування

поняття знань. У всіх визначеннях цієї групи підкреслюється, по-перше, зв'язок знань з даними і інформацією і, по-друге, роль знань в роботі організації з погляду їх використання, вирішення організаційних проблем і ефективності управління. Слід зазначити, що взаємозв'язок даних, інформації і знань наголошується і авторами, чий визначення відповідають першому підходу. Зокрема, К. Джането і Е. Уїлер підкреслюють, що знання – це щось більше, ніж дані, і інформація [5]. Б.З. Мільнер указує на те, що знання – це не дані і не інформація, і не дивлячись на те, що ці поняття тісно зв'язані, вони не взаємозамінні [5].

Саме встановлення різниці між трьома цими близькими поняттями і представляє, на наш погляд, істотний теоретичний і практичний інтерес при визначенні поняття знань підприємства.

Знанню властиві наступні характеристики [3]:

1) знання, на відміну від інформації, припускає наявність думки і переконання. Знання – функція певної позиції, точки зору або наміру;

2) знання має на увазі дію. Це завжди знання “ради мети”.

3) знання існує в невідчужуваній від людської свідомості формі. Саме люди є носіями, розповсюджувачами і творцями знань. Невипадково з приводу відмінності знання і інформації існує така формула “інформація – це знання мінус людина”.

4) знання відображають суб'єктивний контекст людських дій, що базуються на певній інформації. Тісний взаємозв'язок знань з людським чинником обумовлює їх певну суб'єктивність, оскільки одна і та ж інформація може бути різним чином інтерпретована і включена в систему знань конкретним користувачем;

5) знання неодмінно є змістовним, тоді як інформаційний потік може не нести нового знання, а забезпечувати лише повідомлення, звістку про вже існуюче знання.

У загальному випадку, якісна відмінність між знанням і інформацією полягає в тому, що знання конструктивне, є основою для успішної дії, тоді як інформація може і не містити в собі знання.

Велике значення в процесі перетворення інформації на знання набуває зміст і послідовність відповідних операцій. Так, В. Lehaneу виділяє 10 кроків цього процесу [6]: пошук інформації, отримання, оцінка, збір, розуміння (інтерпретація), аналіз, синтез, розподіл і розповсюдження, дія відповідно до інформації, компоновка і збереження інформації. Із запропонованих етапів даного процесу перші 5 представляються зайвими, оскільки передбачається, що інформація отримана з масиву даних, над якими вже були проведені

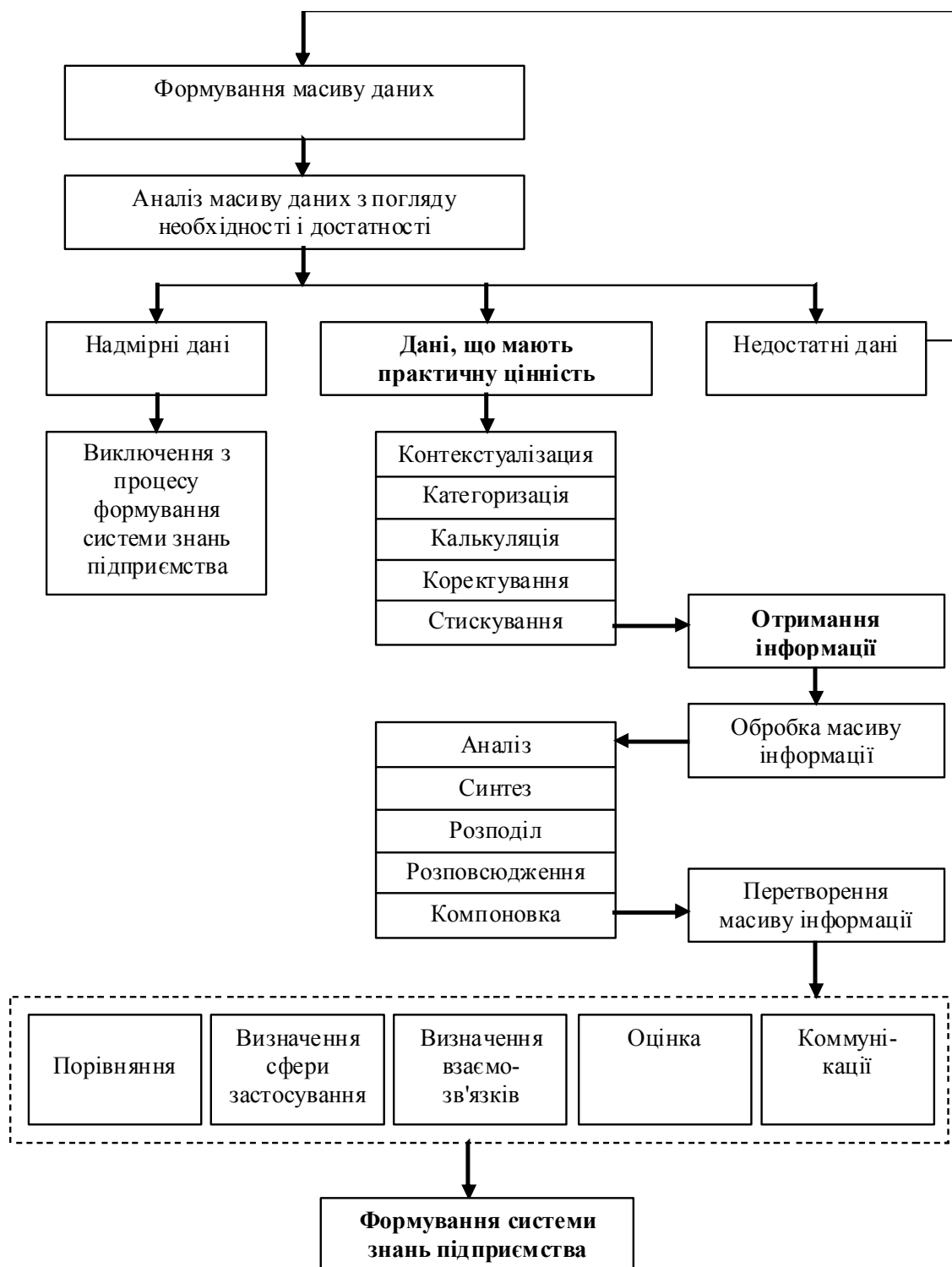

Рис. 1. Взаємозв'язок даних, інформації і знань в процесі управління підприємством

відповідні операції (від збору до інтерпретації). В той же час, розподіл і розповсюдження інформації є окремі управлінські операції.

Взаємозв'язок даних, інформації і знань і процес їх перетворення представлений на рис. 1.

З урахуванням вказаних особливостей можемо визначити поняття знань підприємства, керуючись наступними міркуваннями:

1. Поняття знань не є тотожним поняттям даних і інформації, проте може бути визначено як

їх синтез при вказівці на певні додаткові вимоги. А саме, у визначенні знань має бути відбитий той факт, що формуючі його дані і інформація повинні представляти практичну цінність з погляду використання в процесі управління підприємством.

2. Основним джерелом формування знань підприємства є професійний досвід його співробітників, який акумулюється в навиках, переконаннях, інтуїції, експертних оцінках, ноу-хау, системах цінностей і тому подібне.

3. Знання як ресурс характеризується високим ступенем застарівання і постійно потребує оновлення, тому знання підприємства мають розглядатися як постійно поновлюване, рухоме (динамічне) сполучення.

Таким чином, знання підприємства можуть бути визначені як динамічна сукупність даних і інформації, отримана в результаті практичної діяльності і на основі професійного досвіду, що представляє цінність з погляду використання в процесі управління підприємством.

Найважливішою умовою для ефективного управління знаннями підприємства є їх структуризація, яка перш за все передбачає вибір критеріїв, відповідно до яких здійснюватиметься управління знаннями і їх використання.

Висновки. Отже, за сучасних умов функціонування вітчизняних підприємств їх найважливішою конкурентною перевагою стає здатність швидко розвиватися з метою забезпечення конкурентоспроможності, що базується на довгострокових конкурентних перевагах. Тому головною проблемою, що постає перед традиційними ієрархічними підприємствами з усталеними функціями й кваліфікаційними вимогами до працівників, є забезпечення стійких конкурентних переваг. Як окреме, найбільш важливе джерело відмітних здібностей і конкурентних переваг підприємства, можуть розглядатися його знання, які в сучасній економічній системі є важелем, що здатний

забезпечити довгостроковий успіх на новому етапі конкурентної боротьби.

За умов стрімкого набуття знаннями ролі ключового сучасного чинника конкурентоспроможності підприємство повинне прагнути до кращого розуміння джерел своїх власних компетенцій. Необхідно належним чином організувати процес управління знаннями підприємства з тим, щоб збільшити швидкість розвитку, підвищити якість і об'єм його знання. Сприятливим підґрунтям для створення дієвих систем управління знаннями є традиційно високий рівень базової освіти українських фахівців та здібність до нетривіальних рішень в складних ситуаціях.

1. Букович У., Уиллямс Р. *Управление знаниями: руководство к действию: Пер. с англ.* – М.: ИНФРА-М, 2002. – XVI, 504 с.

2. Дресвянников В.А. *Построение системы управления знаниями на предприятии: учебное пособие.* – М.: КНОРУС, 2006. – 344 с.

3. *Как превратить знания в стоимость: Решения от IBM Institute for Business Value / Составители: Эрик Лессер, Лоренс Прусак; Пер. с англ.* – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 248 с.

4. Крис Коллинсон и Джеф Парселл. *Учитесь летать. Практические уроки по управлению знаниями от лучших обучающихся организаций.* / пер. с англ. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2006. – 296 с.

5. Мильнер Б.З. *Управление знаниями.* – М.: ИНФРА-М, 2003. – 178 с

6. Питер Сенге "Пятая дисциплина. Искусство и практика самообучающейся организации". Москва. ЗАО "Олимп-Бизнес", 1999.

7. Попов Э.В., Фоминых И.Б., Харин Н.П., Виньков М.М. *Управление знаниями. // Аналитические обзоры.* – №5. – 2004. – 23 с

8. *Управление знаниями / Пер. с англ.* – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 208 с. – (Серия "Классика Harvard business Review").

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013

"Помилоқ не буває. Події, які ми притягуємо в наше життя, якими б неприємними для нас вони не були, необхідні для того, щоб ми навчилися тому, чому повинні навчитися. Яким би не був наш наступний крок, він потрібен для того, щоб досягти того місця, куди ми вибрали йти".

Річард Бах
американський письменник

